

Bakı hər zaman Qafqazın, eləcə də dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biri sayılıb. 19-cu əsrin sonu, 20-ci əsrin əvvəllərində neft sənayesinin sürətli inkişafı Bakıda "Art Nouveau" üslubunda çoxlu gözəl binaların tikilməsinə səbəb oldu. Nəticədə paytaxtımız özündə həm Şərq, həm də Qərb sivilizasiyalarını birləşdirən unikal mədəniyyət mərkəzinə çevrildi. Bakının hər iki məkanı: həm köhnə Bakı-İçərişəhər, həm də müasir, yeni Bakı sivilizasiyaların sintezi baxımından hər zaman dünyanın diqqət mərkəzində olub.

Hələ SSRİ dövründə məşhur sovet kinorejissorları Bakının bu qiymətli özəlliyindən yararlanır, filmlərində əsasən, Şərq koloritini canlandırmaq üçün Bakıya üz tuturdular.

Qədim, müasir və sirli Bakı

Qədim Bakı bir vaxtlar sovet və Qərb istehsalı olan bir çox populyar filmlərin çəkiliş meydançasına çevrilmişdi. Bu filmlərdən biri də Aleksandr Belıyayevin elmi fantastika janrında qələmə aldığı dünyaca məşhur "Amfibiya

mi diqqətəlayiq edən ən önəmli məqamlardan biri bu əsərdə sovet aktyorlarından başqa, Alen Delon kimi dünya şöhrətli ulduzların yer alması idi. SSRİ, İsveçrə və Fransa üçlüyünün birgə istehsalı olan filmin çəkilişlərinin İranda aparılması planlaşdırılmışdı. Lakin 1980-ci ildə Tehrandə baş verən islam inqilabı layihənin həyata keçirilməsinə maneə oldu. Rejissorlar isə müdrik davranaraq, çəkiliş üçün İranla çoxəsrlik ortaq mədəniyyətə malik olan Azərbaycanı seçdilər. Bu seçim isə SSRİ-nin ən uğurlu filmlərindən daha birinin işıq üzü görməsinə səbəb oldu.

Haqqında danışacağımız növbəti filmin Bakıda çəkildiyini bəlkə də çox az adam bilir. Bu, hansı film olsa yaxşıdır? Söhbət 1850-ci illərin vətəni Amerika həyatını təsvir edən "Başsız atlı" qorxu-macəra filmindən gedir. Mayn Ridin eyniadlı romanı əsasında ekranlaşdırılan filmdəki geniş çöllər, meşə yanğını, torpaq yollarda hərəkət edən at arabaları, pambıq tarlaları kimi epizodlar Azərbaycanda lentə alınıb. Doğrudur, zəngin Azərbaycan təbiətində Şimali Amerikaya məxsus kaktuslar olmasa da filmin yaradıcıları onların plas-

Bakıda çəkilmiş xarici filmlər

adam" əsərinin motivləri üzərində çəkilmiş filmidir. Həmin əsərin film ssenarisi kimi işlənməsi ideyası həm sovet, həm də Hollivud rejissorları tərəfindən dəfələrlə təklif edilmişdi. Lakin o zaman heç bir tərəf bu məsuliyyəti boynuna götürməyə cəsarət etmədi. Çünki həmin illərdə nə Qərbin, nə də SSRİ-nin sualtı çəkiliş təcrübəsi yox idi. Nəhayət, sovet mütəxəssisləri sırf Hollivud qabaqlamaq məqsədilə "Amfibiya adam"ın ssenarisi üzərində işləməyə başladılar.

Rejissorların qarşısında duran ən çətin məsələ xaricə getmədən xarici liman şəhərini canlandırmaq idi. Çoxlu götür-qoydan sonra seçim Bakının, daha dəqiqi, tarixən, Şirvanşahlar dövlətinin paytaxtı olan İçərişəhərin orta əsrlərə aid bir məhəlləsinin üzünə düşdü. Filmə Buenos-Ayres kimi qələmə verilən qədim liman şəhərinə aid epizodlar məhz, İçərişəhərin küçələrində çəkilib. Eləcə də filmə yer alan bir sıra kütləvi səhnələr də Bakı sakinlərinin iştirakı ilə canlandırılıb.

Çəkilişlərinin mühüm bir hissəsinin Bakıda baş tutduğu digər məşhur sovet filmi "Brilyant əl" kriminal komediyasıdır. Əfsanəvi filmin rejissoru Leonid Qayday filmə İstanbul şəhərini canlandırmaq üçün ən uğurlu tapıntı kimi Bakıya, İçərişəhərə üz tutmuşdu. İçərişəhərdə aparılan çəkilişlər zamanı İstanbula aid səhnələrin daha təbii alınması üçün əlavə olaraq məscid və minarə maketlərindən də istifadə olunmuşdu.

Bakıda filmə çevrilən daha bir məşhur əsər Korney Çukovskinin klassik əsəri əsasında çəkilmiş "Aybolit-66" nağıl filmidir. Film ən populyar sovet ulduzlarını bir araya toplayıb. Aybolit roluna Oleq Yefremov, Barmaley roluna filmin rejissoru Rolan Bıkov, epizodik rollara isə Radner Muratov, Aleksey Smirnov kimi tanınmış aktyorlar həyat verib. obrazlı desək, bu filmə sevimli Bakımız qızmar Afrika rolunu oynayıb. Filməki bezi epizodlar isə Azərbaycanın İranla sərhədində - Astarada çəkilib.

Sivilizasiyaların qovuşduğu yer

Bakıda "dünyaya gələn" məşhur ekran əsərlərindən biri də "Tehran-43" casus-detektiv filmidir. Sözügedən fil-

tik formalarını hazırlamışdılar. Ümumilikdə isə tam Azərbaycanda çəkilən ilk xarici film 1912-ci ildə gürcü rejissoru Vasili Amaşukelinin "Akaki Tseretelin Raça-Leçxumiya səyahəti" filmidir. Bundan başqa ilk xarici filmlərdən olan gürcü rejissor İvan Peristianinin 1926-cı ildə çəkdiyi "Knyajna Şirvanskayanın cinayəti" filminin də çəkilişləri Azərbaycanda aparılıb. Rejissorlar Boris Barnet və Səməd Mərdanovun "Mejrabpomfilm" və "Azərfilm"-in birgə istehsalı olan "Ən mavi dənizin sahilində" filmi də 1935-ci ildə Bakıda ekranlaşdırılıb.

Ceyms Bond Bakı haqqında: "Qeyri-adi şəhər, gözəl insanlar..."

1999-cu ildə rejissor Maykl Eptedin "Ceyms Bond - Agent 007" silsiləsinin on doqquzuncu detektiv-macəra filmi "Dünya kifayət deyil" filminin bir çox səhnələri də Bakıda - Bibiheybət qəsəbəsində çəkilib. Xatırladaq ki, bu yaxınlarda "Agent 007" rolunun ifaçısı Pirs Brosnanın Bibiheybət qəsəbəsində çəkilmiş fotosu yayılmışdı. Ceyms Bond kimi tanınan İrlandiya əsilli aktyorun fotosu 1,9 milyon izləyicisi olan "007" adlı rəsmi "Instagram" səhifələrində paylaşılmışdı. Qeyd edək ki, P. Brosnan mü sahiblərinin birində Azərbaycanda güllənmə səhnəsinin çəkilişlərini xatırlayırəm: - demişdi.

"Azərbaycanda bizi olduqca səmimi qarşıladılar. Bu təcrübə, düzünü desəm, çox qeyri-adi idi. Biz yollarda çilgincasına, sürətlə maşın sürür və hər yerdə neft buruqlarını, neft emalı zavodlarını gördük. Bu, qeyri-adi mənərə idi, üstəlik, film üçün işimizə çox yaradı. Həmçinin, çox gözəl insanların əhatəsində xoş axşam yeməyini də xatırlayıram" - demişdi.

Bundan başqa 1986-cı ildə Çili rejissoru Sebastyan Alarkonun "Çili üzərində gecə" və Nobel mükafatçısı yazıçı Mario Varqas Lyosanın "Şəhər və itlər" romanı əsasında ekranlaşdırdığı "Yaquar" filmlərinin bəzi hissələri də Bakıda çəkilib.

Dünya şöhrətli Azərbaycan yazıçısı Çingiz Abdullayevin romanlarının motivləri əsasında 2002-ci ildə çəkilmiş 13 seriyalı "Dronqo" filmi də ölkəmizdə çəkilmiş filmlər sırasındadır. Rejissor Zinovi Royzmanın rejissorluğu ilə ekranlaşdırılmış filmə gürcü və rus aktyorları ilə yanaşı, azərbaycanlı aktyorlar - Pərviz Məmmədrazayev, Həmidə Ömərova, Ötkəm İsgəndərli, Sadiq Əhmədov, Firdovsi Atakişiyev, Kamran Yunis, Məbud Məhərrəmov və Anar Heybətov da rol alıb.

Beləliklə, deyə bilərik ki, xarici rejissorları Bakıya gətirən əsas səbəblər Azərbaycanı çoxəsrlik qədim tarixinin bu günümüzə də maddi sənət nümunələri kimi qorunub saxlanması, ölkəmizin coğrafi və mədəni baxımdan Şərqlə Qərbin vəhdəti kimi tanınmasıdır.

Murad Köhnəqala